«La înfricoşată osîndă te-ai mai gîndit, omule!» i-a răspuns Dumnezeu lu Ivan. «Facă-se atunci precum ai spus, dar să rămîi şi tu de-a pururi acolo călare, şi nici că să fii primit în împărăţia cerurilor, cît ţi-o fi dat să stai călare acolo, în pisc!» Şi toate împlinitu-s-au întocmai: pînă în ziua de azi stă neclintit pe o creastă din Carpaţi acel mai presus din fire călăreţ într-armat, care uitîndu-se de-acolo, de sus, într-o prăpastie adîncă de nici nu mai are capăt vede cum o liotă de morţi rup cu dinţii dintr-un mort, şi ascultînd el văzduhurile şi glasul pămîntului, ia aminte mai cu seamă la unul singur dintre acei morţi, carele tăcînd în străfundurile străfundurilor pămîntului. necontenit creşte şi necontenit îşi muşcă osemintele, canonindu-se înfricoşător şi, la fiece răsucire a lui, se cutremură înfricoşător pămîntul întreg..."

lata ca orbul şi-a încheiat cîntarea; iată-l apoi c-a prins a-si trece degetele araşi peste strunele bandurii; şi iată-l că se-apucă a zice cîntece de ak soi. hazln, cu Homa şi Ierioma şi cu Steliar Stokoza... Dar cei din juru-i de la mic la mare, nici gmd mcă să-şi vină-n fire şi au mai rămas lungă vreme asa, cu frunţile plecate şi mintea dusă la fioroasa faptă ce s-au fost săvîrsit cîndva, în

A fost o istorie cu istoria asta de mai la vale, pe care, venind odată de la fadeaci la noi, Stepan lvanovici Kurocika ne-a spus-o. Aflaţi dumneavoastră cum că ţinerea de minte ce-o am eu - nici nu se poate spune cîtu-i de slabă: ori că-mi povesteşti, ori că nu-mi povesteşti ceva, tot atîta-i. Parc-ai turna apă în ciur. Tocmai de-aceea, ştiindu-mi meteahna, îl rugasem pe Stepan lvanovici Kurocika să aştearnă pe hîrtie într-un caiet de-al meu cele ce-mi istorisise. El, Dumnezeu să-i dea sănătate, că totdeauna mi-a fost voitor de bine, s-a apucat dară şi-a scris. Iar eu iau caietul şi-l vîr în sertarul măsuţei; gîndesc c-o ştiţi care: cea din colţ, cum intri pe uşă... Ba nu, uitasem, dumneavoastră doar n-aţi fost niciodată la mine acasă. Acu baba mea, şi-s treizeci de ani de cînd duc viaţă cu dînsa laolaltă, carte nu ştie, n-a slovenit buchi de cînd e ea pe lume - ce să vorbesc cu păcat? Bag eu seamă într-o zi că ea, cînd dă plăcintele la cuptor, le pune la copt învelite în cîte-o hîrtie fiecare. Ce plăcinte face baba mea, dragi cititori, e-o minunăţie; mai bune decît la ea. să ştiţi, nicări nu-ţi mînca. Mă uit eu, mai mult într-o doară, la coaja de dedesubt a unei plăcinte, şi ce văd: scris de mînă. De parcă mi-ar fi spus inima ceva de mai demult, ia aşa m-am dus de-a dreptul la măsuţă, scot caietul, - caietul nici pe jumătate! Celelalte file mi le luase baba pe toate la plăcinte. Mai fă ceva, dacă poţi! La bătaie, că sîntem oameni bărîni şi ea şi eu, doar n-oi sări s-o iau!

Anul trecut făceam odată un drum cu telega şi mi s-a prilejit să trec prin Gadeaci. înadins, de înainte să ajung în acel oraş, îmi făcusem nod la basma. ca să nu uit să mă abat pe la Stepan lvanovici şi să-l rog să-mi mai spună o dată istoria pe care mi-o scrisese. Ba mai mult: făcusem legămînt cu mine însumi Qi- de îndată ce-oi strănuta cînd vom trece prin oraş, pe loc să-mi aduc aminte "e Stepan Ivanovici! Degeaba! De cîteva ori am strănutat trecînd prin oraş, ba mi-sm şi suflat nasul în basma, dar de uitat tot am uitat-, cînd mi-am adus aminte, ajunsesem cu telega la vreo şase verste dincolo de rohatca din celălalt caPăt al Gadeaciului.

Va să zică, n-am încotro, dau la tipar istorisirea asta aşa cum se află ea cum, fără sfirşit. De altminteri, cine doreşte să cunoască negreşit cum s-au JJ tfecut mai departe cele ce se spun în ea. apoi n-are decît doar să facă un rUIT pînă la Gadeaci şi să-l întrebe pe Stepan lvanovici. Şi-apoi Stepan anovici cu multă plăcere o să-i povestească sfîrşitul întîmplării, ba încă bun curos i-o şi înşiră toată din nou. de la un capăt la celălalt. Casa unde stă el

N. v.,
I
nu-i departe de o biserică pe care o s-o vedeţi că are ziduri de piatră. înc j
după biserică se face o hudicioară: numai cît daţi colţul, de-apucaţi pe ar
hudicioară, şi a doua sau a treia portiţă - e-a lui. Dar staţi să vă îndrept şi m a
bine: ograda în care-ţi vedea o prăjină lungă, iar în vîrful prăjinii o pasărgh
de tablă, şi unde v-o ieşi înainte, să vă întrebe pe cine cătaţi, o slujnică, una
fusta verde (că el, nu-i rău să vă spun, stă singur, e burlac) - aceea-i casa n
Dar altcum mai puteţi da de el şi-n piaţă, în fiecare zi se duce dimineaţa]
piaţă, îl găsiţi acolo pînă pe la nouă ceasuri, că-şi tîrguie peşte, verdeţuri, să.
facă slujnica acasă de mîncare. şi mai stă el în piaţă la un taifas ori cu părintele
Antip, ori cu vreun ovrei dintre precupeţi. De cum li-ţi zări, o să ştiţi că-i el, că
numai el poartă pantaloni de stambă din aceea înflorată şi surtuc de nanchin
galben. Şi cînd merge, ca să vă mai dau şi semnul acesta, apoi totdeauna tare
mai vîntură din mîini. Ba încă răposatul Denis Petrovici, care a fost consilier
comunal la Gadeaci, totdeauna, cît îl vedea de departe venind, numai ce-l
auzeai: „Iată-l ia, s-a pornit întracoace moara de vînt!"

IVAN FIODOROVICI ŞPONKA

q *y*
***iv)*.**

Patru ani sînt de cînd Ivan Fiodorovici Şponka[1] şi-a dat demisia din armată şi, trecînd în rezervă, îşi duce viaţa în cătunul Vîtrebionki[2] de pe sforicică lui de moşie. Pe vremea cînd i se spunea Vaniuşa - prea tinerel fiind pe-atunci ca să i se spună Ivan Fiodorovici - învăţase la şcoala districtuală din Gadeaci şi, ce-i drept e drept, cuminte mai fusese ca şcolar, şi tare sîrguincios. Profesorul de gramatică rusă, Nikifor Timofeevici Gerunziu[3], spunea că, dacă toţi elevii lui ar fi fost sîrguincioşi ca Şponka, n-ar mai fi avut nevoie să-şi ia în clasă linia aceea ce şi-o făcuse din scîndurică de arţar, linie cu care, după cum mărturisea chiar el, ostenise de cînd îi tot bătea la palmă pe elevii leneşi şi obraznici. Caietul lui Vaniuşa era totdeauna îngrijit mai mare dragul, chena-ruit din creion cu mîna lui păginuţă cu păginuţă şi de curat, curat, fără nici o petişoară. Vaniuşa totdeaua şedea în bancă smirna cu mîinile la piept şi ochii la profesor şi niciodată nu l-ai fi văzut să prindă el hîrtiuţe cu acul, pe furiş," spinarea colegului din faţă, ori să scrijele pupitrul ori, pînă să intre în clasa profesorul, să se joace cu alţii de-a „dă-o tava". Orice băiat din clasă, cînd avea nevoie cumva să-şi ascută pana. lui Ivan Fiodorovici îi cerea să-i facă un bine cu cuţitaşul, nu altcuiva, ştiindu-l că el totdeauna avea asupră-i tot ce era de trebuinţă, iar Ivan Fiodorovici. căruia pe-atunci i se spunea fără ceremonii Vaniuşa, i-l dădea scoţîndu-l frumos dintr-un toc mic de piele, anume 0u

Opei

trU cuţitaş - toc pe care-l purta legat cu şnur la cheutoarea hainei lui de
Pe. re şoricie - şi dîndu-i-l îl ruga pe coleg numai să aibă grijă a nu răzui
cU cu tăişul şi-i explica totodată cum că această treabă se face cu muchea,
P cU tăişul. în scurtă vreme, de liniştit şi ascultător ce era, se văzu luat în
11 imă si de profesorul de latină căruia altminteri, înainte de a se ivi în cadra
«ii îmbrăcat cu veşnica lui manta de molton de deasupra gulerului căreia căta
e Uine faţa-i ciuruită de ciupituri de vărsat - destul îi era doar să tuşească
dată pe coridor şi vîra spaima în clasa întreagă. Acest profesor din cale-afară de aspru, care totdeauna avea la îndemînă pe catedră două mănunchiuri de nuiele şi în timpul lecţiilor căruia cam jumătate din şcolari stăteau în genunchi, îl numise pe Ivan Fiodorovici controlor, deşi se aflau în clasă mulţi alţii mult mai destoinici la latină decît Şponka.

Ajunşi aici cu istorisirea, nu putem lăsa deoparte următoarea întîmplare ce a avut apoi înrîurire asupra întregii vieţi a lui Ivan Fiodorovici. Ca să se pună bine cu el şi, controlor fiind, să-l treacă pe listă cu *scit*[5], măcar că acela nu ştia iotă, unul din elevii daţi în seama lui venise odată la şcoală cu o blinea, un soi de clătită stropită din belşug cu unt, şi i-o strecurase în mînă, învelită cum era într-o bucată de hîrtie. Se ţinea el nepărtinitor de obicei, Ivan Fiodorovici, însă de acea dată, fiindu-i foame, nu mai avusese puteri să se împotrivească ispitei; luase deci blineaua, pusese în faţa lui, în picioare, o carte, să-l

ferească de vederi, şi se-apucase a înfuleca. Pînă într-atît îl furase această îndeletnicire, încît nici habar n-avusese cînd se făcuse în clasă deodată linişte de moarte. Şi-a dat seamă de cele ce se petreceau, şi a îngheţat de frică, abia atunci cînd s-a pomenit cu o mînă fioroasă care, năvălind afară din mîne-ca unei mantale de molton, îl înhăţase de ureche şi-l tîra în mijlocul clasei. „Dă blineaua-ncoa! N-auzi, netrebnicule? Dă blineaua!" se răstise apoi cumplitul profesor de latină şi, numai cu două degete apucînd-o, îi smulse din mînă unsuroasa blinea, de-o azvîrlise pe geam afară, şi totodată se stropşise la şcolarii ce se zbenguiau acolo, în curte, să nu care cumva s-o ia vreunul de jos. După aceea îl croise la palme cu nuiaua pe Ivan Fiodorovici cît putuse mai tare. Şi pe drept cuvtnt, la palmă: că doar cu mîinile luase controlorul acea blinea, ele erau vinovate, nu vreo altă parte a făpturii sale trupeşti. Cum-necum, destul este că de-atunci lui Ivan Fiodorovici, care nici aşa nu era curajos din "re, îi scăzuse şi mai şi vitejia. Poate că tocmai păţania aceasta va fi fost pricina Pentru care n-a dorit apoi niciodată să-şi ia slujbă de birou la stat, ştia din experienţă că nu izbuteşti chiar din orice dăndănaie să ieşi basma curată.

Avea aproape cincisprezece ani cînd a trecut în clasa doua, unde, în loc de catehismul pe scurt şi de cele patru calcule aritmetice, a trebuit să se apuce a toci catehismul celălalt, mare. şi manualul îndatoririlor cetăţeneşti, precum şi fracţiile. Dar, văzînd el că de ce înveţi, mai mult încă îţi rămîne a învăţa şi Primind veste cum că tătucă-su l-a lăsat cu bine călătorindu-se de pe lumea

2JQ

Vc

aceasta, n-a mai stat la şcoală decît încă doi ani şi pe urmă, cu încuviinţarea mămucă-si, a intrat în armată, s-a înrolat în reghimentul P. de infanterie.

Reghimentul P. de infanterie nu era un reghiment de infanterie ca multe altele; e drept, cantona cel mai adesea prin sate, însă viaţa pe care o ducea era viaţă aristocratică. în privinţa asta nu-i luau înainte nici măcar reghimentele de cavalerie. Mai toţi ofiţerii reghimentului P, beau nu orice, numai răvac, şi erau tot atît de iscusiţi ca husarii la tras ovreii de perciuni; ba cîţiva dintre ei ştiau chiar să şi joace mazurca, aşa încît colonelul, comandantul reghimentului p nu scăpa niciodată prilejul să amintească despre asta, cînd stătea de vorbă cu unii şi alţii la vreo petrecere sau în vizită: „La mine, vă rog, spunea de obicei colonelul, bătîndu-se uşor peste pîntece la fiecare cuvînt, la mine mulţi dintre ofiţeri, vă rog, joacă mazurca; foarte mulţi; mulţi de tot, vă rog". Pentru ca cititorii să înţeleagă şi mai bine ce aristocratică viaţă ducea reghimentul P. infanterie, vom adăuga amănuntul că doi dintre ofiţerii acestui reghiment, avînd patima jocului de cărţi, îşi pierdeau la stos cîteodata dolman, şapcă, manta, dragonul săbiei, ba pînă şi cămaşa şi izmenele de pe ei, ceea ce prea des a se întîmpla nu se află nici măcar printre cavalerişti.

Cu toate că-şi făcea vacul acum înconjurat de colegi atît de furtunatici, Ivan Fiodorovici nu se schimbă cîtuşi de puţin, rămase acelaşi om paşnic. Şi întrucît nu-i plăcea răvacul, preferind la prînz şi seara, înainte de masă, doar cîte un păhăruţ de votcă, de asemeni întrucît nu juca mazurca şi nu bătea cărţile, se-nţelege că rămînea mereu singuratic. Şi aşa, pe cînd ceilalţi, rechizi-ţionînd căruţele sătenilor, zi de zi se duceau să facă vizite boiernaşilor de pe moşioarele din împrejurimi, el, stînd acasă în cantonamentul lui, îşi găsea îndeletniciri mai pe potriva unui suflet blajin şi îngăduitor ca al lui: ori că-şi lustruia nasturii, ori că deschidea gromovnicul să-l vadă ce mai prezice, ori că înşira capcane pentru şoareci prin toate ungherele camerei, ori că mai la urmă, scoţîndu-şi mundirul, se tologea pe pat. Pe de altă parte însă la mustru nimeni în tot reghimentul nu era mai bun decît el. Plutonul lui mergea ca pe scripeţi, comandirul companiei totdeauna îl dădea drept pildă pe Ivan Fiodorovici. Drept aceea în scurtă vreme, la numai unsprezece ani după ce-şi luase gradul de stegar, fusese înălţat la cel de sublocotenent.

în răstimpul acesta primise veste cum că mămucă-sa închisese ochii pe veci; iar

sora mămucă-si, mătuşică-sa, pe care o mai ţinea minte doar de-atît că, pe cînd era el copil, ea îi aducea, sau chiar trimitea anume de la Gadeaci pentru el pere uscate şi nişte turtă-dulce straşnic de bună. făcută de ea cu mîna ei (era certată cu mămuca, de-aceea Ivan Fiodorovici. mai pe urmă. nu mai avusese prilej s-o vadă) - aşadar mătuşică-sa, numai de bună ce era la suflet, nu de altceva, se apucase a dirigui sforicică de moşie pe care o moştenise el. diriguire în privinţa căreia îl înştiinţase printr-o scrisoare atunci cînd luase asupra ei asemenea treabă, şi Ivan Fiodorovici. fiind pe depli[1]

• redint at

edint mătuşica lui totdeauna chibzuia bine cum chibzuia, îşi văzuse j departe de slujba la împăratul. După înălţarea în grad, un altul în locul lui fi înfumurat; lui însă înfumurarea îi era întru totul străină aşa încît, după s fusese făcut sublocotenent, rămăsese acelaşi Ivan Fiodorovici ca pe vremea nd era doar stegar. Trecînd vreo patru ani de la acea zi atît de mare în viaţa iui tocmai se pregătea să se strămute cu tot reghimentul din gubernia Moghiliov m Rusia, cînd primi următoarea scrisoare:

„Iubite al meu nepot, ,?

Ivan Fiodorovici!

îţi trimit nişte albituri să ai de primeneală: cinci perechi de ciorapi de bumbac şi patru cămăşi din pînză de cea subţire; insă doresc a-ţi mai scrie şi altceva: întrucît ai acum un grad în armată mărişor, ceea ce şi tu, cred, socoti la fel, şi ai împlinit vîrsta cînd se cuvine să-ţi mai şi gospodăreşti avutul, nu mai are noimă să stai în armată. Eu una am îmbătrînit, nu mai pot vedea de rosturile moşiei talc; şi apoi încă mai am a-ţi spune pe lîngă asta multe alte în patru ochi. Aşa încît vino acasă, Vaniuşa! în aşteptarea marei bucurii de a te vedea, rămîn a ta mult iubitoare mătuşica,

VASILISA ŢUPCEVSKA[6]

E o minunăţie ce napi s-au făcut în grădină la noi, parcă-s cartofi, nu napi."

La o săptămînă după ce primise această scrisoare, Ivan Fiodorovici răspunse aşa:

„Stimată doamnă, mătuşica •

VASILISA KAŞPOROVNA!

Mulţumesc foarte mult pentru albiturile ce mi-ai trimis. Mai cu seamă ciorapii mi-erau tare vechi, că tni-i cîrpise de patru ori vistavoiul şi se strîmtascră şi mai mult. Cît despre cele ce zici cu privire la serviciul meu în armată, sînt cu totul de părerea dumitate şi alaltăieri mi-am înaintat demisia. De îndată ce mi s-o da drumul să plec, tocmesc trăsură să mă aducă acasă. Dorinţa dumitalc de data trecută, cu privire la grhd arnăut de Siberia, pentru sămînţă, n-am putut-o împlini: nu se găseşte nicăieri în gubernia Moghiliov. Iar la întrebarea dumitale de data trecută, îţi răspund cum că aici, cel mai adese, hrană porcilor li se dă borhot amestecat cu puţintică berc stătută. j

N V

Cu cel mai mare respect rămîn, stimată doamnă mătuşica domniei tale nepot,

Peste cîtva timp, Ivan Fiodorovici, trecut fiind în rezervă cu gradul H locotenent, s-a învoit cu un chirigiu ovrei să dea patruzeci de ruble ca să i ducă ovreiul de la Moghiliov la Gadeaci şi, ureînd în căruţa cu coviltir a aceln chirigiu, s-a aşternut la drum tocmai în vremea cînd copacii îşi puneau veşmînt nou de frunziş tînăr, cam rar el deocamdată, şi iarba, dînd colţ ne întreaga faţa pămîntului, o lumină cu verdele ei crud, şi peste tot pe cîmp mirosea a primăvară.

II PE DRUM

N-a avut nici o întîmplare mai deosebită pe drum. A mers cu căruţa două

săptămîni şi mai bine. Poate că ar fi sosit acasă mai curînd, dar ovreiul, habotnic, ţinea sîmbăta şi atunci nu mai voia să ştie de nimic, îşi punea cerga pe cap şi se închina de dimineaţă pînă seara. De altminteri Ivan Fiodorovici, după cum mi s-a mai prilejuit a arăta, nu era el om să-l prindă untul vreodată. Vreme ce chirigiul se închina, Ivan Fiodorovici desfăcea curelele geamantanului, scotea primenelile afară, le cerceta una cîte una pe îndelete: spălate-s fiecare acătării? netezite-s acătării? sufla cu grijă vreun fulg de praf ce se prinsese cumva pe mundirul lui cel nou care, spre deosebire de celelalte ce i se dăduseră pînă atunci în armată, nu mai avea pe umeri găici de ţinut epoleţii - şi apoi păturea la loc totul, rufe, mundir, cu cea mai mare băgare de seamă, vîrîndu-le îndărăt în geamantan. Pe vreo carte acolo, zic de cărţi îndeobşte, să mai pună mîna şi el, nu-i da ghes inima niciodată; dacă-şi arunca uneori privirea în gromovnic, nu şi-o arunca decît doar de plăcerea să mai afle o dată niscaiva desluşiri pe care le ştia demult, că le mai citise de nu ştiu cîte ori. Tot aşa se duc la club zi de zi şi cîte unii din tîrgoveţi; nu că vor să audă acolo cine ştie ce noutăţuri, le e dor numai să-şi vadă prietenii cu care s-au deprins de cînd hăul, să stea la palavre la club. Şi tot aşa cîte un slujbaş de prin birouri: de cîteva ori pe zi citeşte cu adîncă mulţumire anuarul, nu ca
1 umblă să tragă cine ştie ce diplomatice iţe, ci fiindcă-l unge la inimă numai cit dă cu ochii de însuşirea numelor trecute în carte. ,.Aha!" mormăie întru sine întocmai cum a mai mormăit şi alte daţi: „Ivan Gavrilovici cutărică... Aha! W si numele meu! Hm!.,." Iar data următoare iarăşi şi iarăşi citeşte dinc , r i -•
....
Larul şi la fel mormăie.

După două săptămîni de mers cu harabaua, Ivan Fiodorovici sosi în sfîrşit r-un sătuc, de unde nu-i mai rămîneau decît o sută de verste pînă la r deaci- Era într-o vineri. Cînd a pătruns căruţa dimpreună cu chirigiul şi cu
Fiodorovici în curtea hanului unde era staţie de poştă, soarele asfinţise demult-

Hanul acela nu se deosebea întru nimic de oricare alte staţii de poştă de nrin oricare alte sătuce. Călătorul, în astfel de hanuri, e îmbiat din toată inima, de obicei, cu fîn şi ovăz, de parc-ar fi şi el cal de poştă. Dar dacă pofteşte cumva, bunăoară dimineaţa, să i se dea vreo gustare, precum obişnuieşte tot omul să îmbuce dimineaţa ceva, apoi să ştiţi că neatinsă-i rămîne pofta de mîncare pînă la următoarea vreme de stat la masă. Cunoscînd această stare de lucruri, Ivan Fiodorovici se chivernisise din vreme cu vreo două legături de covrigi şi nişte salam, aşa îneît acum nu-i ceru hangioaicei decît un păhăruţ de votcă, lipsă de votcă neducînd nicăieri nici un han, şi se apucă de cinat şezînd pe laviţă la o masă de stejar ce nu şchiopăta, picioarele ei fiind împlîntate de nădejde în lutul bătut de pe jos.

în răstimpul acesta, numai ce se auzi duruind afară, pe drum, o trăsură. Poarta scîrţîi deschizîndu-se; dar trecu bună bucată de vreme fără ca trăsura să intre în curte. Se înălţă în schimb, afară, glasul tunător al unui bărbat care, stînd de vorbă cu baba, hangioaica, o ocăra întruna: „Oi intra eu, îl auzi Ivan Fiodorovici, dar numai o ploşniţă de m-o ciupi cît oi sta în şandramaua ta de han, te bat, zău te bat, m-auzi, băboiule, m-auzi, vrăjitoareo? Şi nici finul nu ţi-l mai plătesc!"

Peste vreun minut, uşa se dădu de perete ca să intre în cameră, sau mai bine zis abia să răzbească înăuntru printre uşori, de gras ce era, un bărbat cu surtuc pe el de culoare verde. Capul acestui bărbat hodinea, fără să se sucească în vreo parte sau alta, pe un grumaz scurt şi de asemeni gros, dar Parînd şi mai gros din pricina a două rînduri de bărbii. Chiar numai după "uaţişarea lui se cunoştea că făcea parte dintre cei ce nu şi-au bătut capul [n]ciodată cu gînduri de prisos şi cărora le-a mers strună toată viaţa.

— Mă închin cu plecăciune, stimate domn! zise străinul dînd ochi cu Ivan fiodorovici.

Ivan Fiodorovici îi răspunse cu o plecăciune din cap, dar fără să scoată cuvînt.

Daţi-mi voie a vă-ntreba, cu cine am onoarea să vorbesc? stărui volu-[m]iosul nou-sosit.

T

simrtfo ,r

A, y

ei [e]

Luat parcă din scurt de-o asemenea întrebare, Ivan Fiodorovici se ridj -de pe laviţă aproape fără să vrea şi, stînd drepţi, cum făcea de obicei în armar cînd îl întreba ceva colonelul, răspunse: *i* — Locotenent de rezervă Ivan Fiodorovici Şponka. g — Şi dacă nu vă supăraţi, unde vă duceţi? *,.*

— La conacul meu, vă rog, din cătunul Vîtrebionki.

— La Vîtrebionki! strigă celălalt cu uimire, şi adăugind: Daţi-mi voie, stj. mate domn, daţi-mi voie! porni spre Ivan Fiodorovici cu pas larg, vînturîndu-sj iute braţele în mers, de parcă tot dădea în

lături pe cineva care-i sta în cale sau de parcă-şi croia drum printr-o îmbulzeală, şi cînd se apropie îndestul [cuprinse pe Ivan Fiodorovici în braţe şi-l pupă mai întîi pe obrazul drept, apoi pe cel stîng şi din nou pe dreptul. Lui Ivan Fiodorovici îi făcură foarte mare plăcere aceste săruturi tradiţionale, pentru că, răspunzîndu-le, i se păru că, sub buzele lui, îmbelşugaţii obraji ai străinului erau moi ca nişte perne ce îmbiau la somn.

— Daţi-mi voie să mă prezint, stimate domnule, îşi urmă vorba corpolentul necunoscut. Moşia mea e tot în districtul Gadeaci - sînt vecin cu dumneavoastră. Locuiesc în satul Hortîşce[7] care se află la numai cinci verste de Vîtrebionki al dumneavoastră; mă numesc Grigori Grigorievici Storcenko[8] Neapărat, dar neapărat, stimate domn, altfel nici nu mai vreau să ştiu de dumneavoastră - neapărat să poftiţi la mine, la Hortîşce. Acum mă zoresc la drum nişte treburi de-ale... Ce faci aici? întrebă deodată cu gals molcom uitîndu-se la un băietan care, intrat puţin mai înainte în cameră, înşira pe masă, cu o mutră de om picat din lună, fel de fel de bocceluţe şi lădiţe -băietanul acesta, îmbrăcat cu un mintean căzăcesc peticit în coate, era valetul moşierului.

— Ce faci aici? întrebă din nou Grigori Grigorievici, iar glasul lui, începînd pe nebăgate de seamă să tot urce, suna din ce în ce mai ameninţător. Ce? Aici ţi-am poruncit eu să pui astea, măi drăguţă? Spusu-ţi-am eu ţie oare să le aşezi aici, mişelule? Nu ţi-am spus să pui mai întîi la încălzit găina, borfaşule? Piei! şi rostind „piei", strigă şi bătu din picior, dar tot atunci adăugă: Stai, pocitanie! Unde-i caseta cu clondirele? După care, întorcîndu-se către Ivan Fiodorovici. îl îmbie umplînd două păhăruţe cu o licoare din casetă: Ivan Fiodorovici! fa poftim de ici, mă rog! Asta-i curat doctorie!

— Zău, vă rog. nu pot... tocmai c-am mai băut un... făcu Ivan Fiodorovici poticnind în cuvinte.

— Ba nici să vă aud. stimate domn! se împotrivi moşierul, iar glasul lui urcă din nou. Nici să vă aud! Nu mă clintesc de-aici pînă nu gustaţi...

Văzînd că nu se putea altfel, Ivan Fiodorovici luă păhăruţul şi-l dădu pe gît cu destulă plăcere.

la poftiţi şi din găină, stimate domnule! îl îmbie grăsanul de Grigori ;eOrievici hăcuind cu cuţitul o găină friptă, fără s-o scoată din lădiţă. Tre-l je să vă mărturisesc că lavdohiei, bucătăresei mele, îi cam place să se hesmuiască uneori şi atunci uită de friptură, o lasă în cuptor pînă se usucă aci He-băiete! Şi, o dată cu strigătul acesta, se răsucise către băietanul mintean căzăcesc, care intrase acum din nou în cameră tăbîrcind o saltea de puf Şima multe perne. De aşternut, aşterne-mi pe jos. în mijlocul casei. Ai grijă să-mi pui fin mult la căpătîi, sub pernă! Şi dă fuga la babă, smulge un smoc de cîlţi din daracul ei, să am cu ce-mi astupa la noapte urechile! Trebuie să vă aduc la cunoştinţă, stimate domnule, că m-am deprins să-mi astup noaptea urechile de cînd o dată, fir-ar să fie, într-un han din Rusia, mi-a intrat în urechea stingă un gîndac. La procleţii aceia de muscali, după cum am aflat mai pe urmă, pînă şi-n borş dai de gîndaci. Da nici n-am cum vă povesti ce-a fost atunci pe mine: mă gîdila şi mă gîdila în ureche... ce mai, îmi venea să zgrepţăn pereţii! Nu mi-a trecut dccîi după ce m-am întors la noi, pe meleagurile noastre, m-a scăpat de necaz o biată babă. Şi ce credeţi dumneavoastră că mi-a făcut baba? Mi-a descîntai şi-atîi, nimic altceva! Nu ştiu: ce părere aveţi dumneavoastră, stimate domn, despre doftori? Din partea mea, eu zic că nu-s buni decît doar să ne tragă pe sfoară şi să ne ducă de nas. Cîte-o babă dintr-astea se pricepe de-o sută de ori mai bine decît toţi doftorii la un loc.

— Adevărat că da, aveţi toată dreptatea. Cîte-o babă dintr-astea... începu Ivan Fiodorovici a răspunde şi apoi tăcu, de parcă nu-i veneau pe limbă cuvintele cele mai nimerite.

Nu strică să vă spun aici şi eu că Ivan Fiodorovici era om scump la vorbă, de obicei. I s-o fi tras din sfiala ce-i sta în fire, dar poate că mai purta vină şi dorinţa lui de a se rosti cu vorbe cît mai alese.

— Răscoleşte fînul, curăţă-l bine, bine! îi porunci Grigori Grigorievici valetului său. Pe-aici e aşa de păcătos finul, că una-două dai de vreascuri în el. Apăi, cu voia dumneavoastră, noapte bună, stimate domn! Mîine n-o să ne mai vedem la ochi: mă pornesc la drum cum s-o lumina de zi. Mîine-i sîmbătă, chirigiul dumneavoastră ţine sărbătoare, va să zică n-aveţi ce vă trezi şi dumneavoastră cu noaptea-n cap. Nu cumva să uitaţi ce v-am rugat: nici nu mai weau să vă cunosc, dacă nu poftiţi la mine, la Hortîşce.

După care, acelaşi al său camerier, băietanul, îi dădu ajutor să-şi scoată surtucul, îi trase cizmele, îi ţinu halatul şi cînd se nărui odată Grigori Grigorievici pe saltea, ai fi zis că s-a aşternut peste salteaua aceea încă una, uriaşă.

— Hei, băiete, pe unde-mi umbli, mişelule? Vin-aici, de potriveşte pe mine Plapuma! Hei, măi băiete, ia grămădeşte-mi nişte fin sub căpătîi! De cai ai avut §rijă, i-au adăpat? Mai pune fin! Şi dincoace, sub coasta asta! Da potriveşte 0taa plapuma pe mine acătării, mişelule! Ei, aşa, mai trage-o puţin! Oh!...

T

Oftă Grigori Grigorievici încă o dată, de două ori, apoi prinse a slobozi nas un soi de şuierătură groasă ce umplea de vuiet odaia, iar din timp în ti se pornea a sforăi cu atîta virtute, încîl baba. cum se culcase ea pe cuptor s trezea dintr-o dată şi căta cu ochi mari

în toate părţile, dar, văzînd că nu se întîmplase nimic. îşi domolea spaima şi adormea la loc.
A doua zi dimineaţă, cînd se trezi Ivan Fiodorovici, burduhosul de moşjer - nicăiri. Aceasta a fost singura întîmplare mai deosebită de care a avut parte pe drum. Iar ziua următoare, duminică, sosea cu harabaua în cătun la el.
îşi simţi inima bătînd mai tare de îndată ce zări de departe cum îşi vîntura moara de vînt aripile în văzduh şi cum, pe măsură ce mîna chirigiul mîrţoagele tot la deal, la deal - jos în vale prinseseră a se iţi şirurile de răchite. Printre răchite se vedea lucind iute iazul şi dinspre apa asta luminoasă de freamătul undelor venea întracoace mereu o pală de răcoare. în iazul acela se scăldase odinioară Ivan Fiodorovici, în iazul acela se afunda cîndva pîna la gît, delaolal-tă cu alţi copilandri de seama lui, cînd umblau să prindă raci... Urmîndu-şi mersul, căruţa ajunse sus pe coasta iezăturii şi atunci lui Ivan Fiodorovici i se arătară în faţa ochilor aceeaşi căsuţă veche, batrînească, învelită cu stuf, pe care o ştia din copilărie şi aceiaşi meri şi cireşi, în care se căţăra cîndva pe furiş. De cum pătrunse căruţa pe poartă, se şi năpustiră spre ea din toate ungherele ogrăzii fel de fel de cîini: care roşcaţi, care negri, care suri, care tărcaţi. Cîţiva se aruncară lătrînd în picioarele cailor, alţii dădeau fuga în spatele căruţei, adulmecînd că osiile erau unse cu untură; în pragul bucătăriei, unul, ţinînd laba peste osul pe care-l rodea, se îneca de tare ce lătra; un altul, tot de departe hămăind, alerga încoace şi-ncolo şi vîntura întruna din coadă, ca şi cum ar fi spus: „Ia uitaţi-vă, oameni buni, ce tinerel şi frumuşel sînt eu!" Nişte băieţaşi cu cămăşuţele pe ei potlog veniseră-n fugă să vadă cine a sosit. Cum se plimba prin curte cu şaisprezece godaci după ea, scroafa înălţă rttul, aruncă spre căruţă o cătătură iscoditoare şi grohăi mai tare ca de obicei. Peste tot în curte, mulţime de ţoluri aşternute pe jos, iar pe ţoluri, răsfirat, grîu, sau mei, sau orz, pus să se usuce la soare. Pe coperişul casei tot aşa, la soare, mulţime de fel de fel de buruieni de folos, cicoare, vulturică şi altele.
Pînă-ntr-atît îl furase pe Ivan Fiodorovici priveliştea aceasta, încît răsări din gîndurile lui abia cînd prinse veste că pe ovrei, de cum coborîse de pe capră, îl muşcase de picior un cîine, unul tărcat. Dînd buzna de prin acareturi în ogradă, slugile, adică bucătăreasa, o femeie de ajutor şi două fete cu luste de lînă, după ce mai întîi se minunară cu bucurie: *„Iaca şi conaşu nostru!"* . îi dădură ştire lui Ivan Fiodorovici cum că mătuşica era în grădina din spatele casei, la pus porumb, dimpreună cu Palaşka, o altă fată dintre slujnice, şi[cU] Omelko, vizitiul, care deseori mai făcea şi slujba de grădinar sau pe cea d[e] paznic. Dar între aceste, mătuşica, zărind de departe coviltirul de rogojină al
t-

tei [se] ?* în[torsese] din grădină. Iar Ivan Fiodorovici, cînd îl îmbrăţişa ea [c1f]- [s] tnai-mai ridicîndu-l în braţe, se uimi şi aproape nu-i veni a crede c-o [Sf] *i* în faţă-i pe mătuşică-sa, care i se plîngea în scrisori de bolile ei şi c-au [a]Lns-o bătrîneţele.
III MĂTUŞICA
Vasilisa Kaşporovna, mătuşica lui Ivan Fiodorovici, avea pe-atunci vreo cincizeci de ani. Rămînînd nemăritată, se deprinsese a spune că, pentru ea, lucrul cel mai de preţ pe lume era viaţa ei de fată. De altfel, pe cît mi-aduc aminte, nici n-o peţise nimeni nicicînd. Toţi cei care pe vremuri i-ar fi putut cere mîna se simţiseră cuprinşi de o sfială soră cu teama cînd se aflau singuri cu ea şi nu se încumetaseră nici unul să-i facă declaraţie de amor. „Prea-i energică Vasilisa Kaşporovna", spuneau tinerii de pe acea vreme şi aveau întru lotul dreptate, fiindcă dumneaei, cum îi încăpea cineva pe mînă, mieluşel mi ţi-l făcea. Bunăoară, beţivanul de morar, care nu era bun să-l pui la nici o treabă, ea cu bărbata ei mînă păruindu-l în fiecare zi, şi fără să mai folosească alte metode, îl schimbase în scurt timp de nu-l mai cunoşteai, făcuse din el o comoară de om. Aproape că uriaş de naltă, era trupeşă şi voinică tot pe-atît. S-ar fi zis că natura săvîrşise greşeală de neiertat sortind-o să poarte, în zilele de lucru, rochie cafenie cu volănaşe, iar în Duminica Paştilor şi la patron să-şi arunce pe umeri şăluţ de buhur roşu, cînd mai degrabă şi mult mai bine i-ar fi stat o mustaţă colea, de dragon, şi nişte botfori cu turetci pînă peste genunchi. în schimb, treburile cu care se îndeletnicea mătuşica erau în deplină armonie cu înfăţişarea ei: lua barca şi se aşeza la rame vîslind cu mai multă iscusinţă şi putere decît un pescar; de vînat, vîna; cînd avea cosaşi la lucru, sţa lipcă de ei; pînă la unul ştia să-ţi spună totdeauna cîţi pepeni galbeni § [v]crzi îi mai rămăseseră încă neculeşi în grădină: vamă, cîte cinci copeici lua de fiece căruţă care-i trecea

iezătura; la culesul perelor, o vedeai căţărîndu-se ln copac: îşi bătea fără cruţare supuşii trîndavi şi, cu aceeaşi mînă ce pedepsea atlt de aspru, celor ce se arătau a fi destoinici le dăruia cîte un păhăruţ de otcă. Aproape în aceeaşi clipită slugi beştelea, sculuri de lînă toarsă vopsea, dădea fuga la bucătărie, pregătea cvas. făcea dulceţi. treburi avea din zori Pmă-n noapte şi pe toate le ducea cu bine la capăt. Urmare ostenelilor ei Usese că moşioara lui ivan Fiodorovici, moşioară de numai optsprezece suflete cum se dovedise la cea din urmă catagrafie, înflorea acum în toată Puterea cuvîntului. Pe lîngă aceste, Vasilisa Kaşporovna îşi mai iubea din

T

cale-afară nepotul şi avea neîncetată grijă să pună copeică peste con pentru el.

Lui Ivan Fiodorovici, de cum sosi acasă, i se schimbă viaţa din tem l apucînd pe cu totul alt făgaş. S-ar fi zis că natura îl crease anume ca" diriguiască o moşioară de optsprezece suflete. Băgă de seamă pî i mătuşică-sa că bun gospodar avea să fie Ivan Fiodorovici, chiar dacă • altminteri nu-l lăsa să se amestece în toate rosturile gospodăriei. *„Prea-i tînl încă băiatul*[10], de unde să le ştie el pe toate?" avea obicei a spune Vasifc Kaşporovna, măcar că nepotu-său mergea acum pe patruzeci de ani.

în care timp însă, Ivan Fiodorovici la secerat, la cosit, sta pe cîmp Cl] oamenii, fără să se mai dea dus, îndeletnicire ce era o desfătare de negrăii pentru sufletul lui blajin. Zece coase şi mai bine, toate dintr-o dată fulgerînd în soare şi abătîndu-se asupra ierbii; iarba foşneşte picînd şi se-aşterne rînduită poloage-poloage pe urmele cosaşilor; cîntă ici-colo pe cîmp fetele şi femeile ieşite la seceră şi cîntecele lor curg ba vesel, ca larma de glasuri la întîmpinarea unor oaspeţi, ba mîhnindu-se ca la o despărţire; şi-apoi se lasă tihnit, limpede, amurgul, dar ce amurg! Cum mai răsufli în voie, de răcoros şi proaspăt ce-i văzduhul! Şi ce viaţă nouă prinde atunci totul: roşie pare, şi albastră, stepa smălţată de-atîtea flori; pretutindeni pitpalaci, dropii. pescăruşi, greieri, mii de gîzuliţs într-aripate, care mai de care fluierînd, zumzăind, ţîrîind, chemînd şi dintr-o dată toate sunetele acestea, contopite. alcătuiesc un cor armonios; un cor ce nu mai tace nici o clipită. Iar soarele apune şi curînd-curînd nu-l mai vezi. Oh, ce bună răcoare-i acum! Focuri de găteje se aprind ba colo, ba colo pe cîmp, îşi pun oamenii la foc ceaunele cu demîncare şi în scurtă vreme toţi cosaşii, unul mai mustăcios decît celălalt, se aşază roată în jurul cinei lor; pluteşte în văzduh pînă departe aburul găluştelor din ceaune. Iar pîcla înserării se-nteţeşte mereu... Ce s-o fi petrecut în sufletul lui Ivan Fiodorovici în astfel de clipe nu prea-i uşor de spus. Venea printre cosaşi, însă uita să guste din mîncarea lor, cu toate că găluştele îi plăceau doar foarte mult, şi rămînea locului în picioare, neclintit, urmărind cu privirea zborul vreunui pescăruş ce se pierdea în aer sau numărînd clăile, care se înşirau pe cîmp, peste tot.

După nu lungă trecere de vreme, i se dusese vestea lui Ivan Fiodorovici de mare gospodar. Tare se mai bucura mătuşica şi nu scăpa nici un prilej să se laude cu nepotul ei. într-o zi - era pe la sfîrşitul secerişului, va să zică înainte de întîi august - Vasilisa Kaşporovna, luîndu-l de braţ pe Ivan Fiodorovici, îl înştiinţa cu un aer tainic cum că dorea să stea de vorbă cu el despre ceva la care se gîndea ea de mai demult. Şi începu aşa:

— Precum ştii, scumpe Ivan Fiodorovici, moşioară ta optsprezece suflet are; ca să ne luăm adică după catagrafie - că de-atunci pîna acum au *mil1* sporit ele. or fi ajuns la douăzeci şi patru. Dar nu asta. Ştii pădruicea *s*

oţ,ei

vine dincolo de livada noastră şi, de bună seamă, ştii şi ce livadă se întin- °*A* aooi- dincolo de pădurice: vreo douăzeci de hectare; iarbă creşte acolo, să nzi din ea de ma **mult** de-o sută de ruble pe an, mai ales dacă, aşa cum se de întruna, s-o muta la Gadeaci un reghiment de cavalerie. [3] — Cum să nu ştiu, mătuşica, vă rog! Foarte bună fîneaţă!

De bună, am şi eu ştiinţă; dară că, de drept, tot pămîntul acela e al tău, ai ştiinţă? Ce-ai

bleojdit ochii aşa la mine? Ian ascultă-mă, Ivan Fiodorovici: 1 mai ţii minte pe Stepan Kuzmici? Ei, na şi eu: dacă-l mai ţii minte! D-apoi că ₀e-atunci nici nu puteai încă vorbi, erai atîtica - ce, să-l ţii minte! Odată, cînd venisem eu la voi înainte să înceapă postul Crăciunului, că, mi-aduc aminte, era chiar în ziua de lăsata-secului, te-am luat în braţe, şi tu - gata, gata să-mi feşteleşti rochia; norocul meu că apucasem la timp să te dau îndărăt în braţe Matrionei. maică-ti. Aşa scîrnăvie îmi erai mătăluţa pe-atunci!... Dar nu asta. Tot pămîntul acela care-i hotar cu moşioară noastră, şi nu mai puţin satul Hortîşce, au fost averea lui Steapan Kuzmici. Dar trebuie să-ţi destăinuiesc cum că Stepan Kuzmici prinsese a veni mereu la maică-ta, chiar de pe cînd tu încă nu erai pe lume - şi, ce-i drept, trăsura lui mai de fiecare dată poposea la voi la conac, tocmai cînd taică-tu nu era acasă, Nu-ţi spun asta ca s-o vorbesc pe răposată soră-mea, Dumnezeu s-o odihnească, măcar că ea totdeauna m-a nedreptăţit. Dar nu asta. Ce-o fi fost, ce n-o fi fost, Stepan Kuzmici a lăsat scris negru pe alb că-ţi face danie moşia. Numai că răposată mămucă-ta, între noi fie zis, pidosnică mai era de felul ei. Nici dracu - iartă-mi, Doamne, vorba asta scîrbavnică - n-o putea pricepe. Unde-o fi zăhăit ea înscrisul acela, Dumnezeu ştie. Destul că înscrisul a încăput pe mină ăstui Grigori Grigorievici Storcenko, bătrîn acum, şi tot holtei - eu una aşa cred. Burduhosul ăsta, de şiret ce-i el, s-a procopsit cu toată moşia lui Stepan Kuzmici. Vîr mîna-n foc că el a dosit înscrisul.

— Dă-mi voie, mătuşica, vă rog, să întreb: nu cumva Storcenko e cel cu care am făcut cunoştinţă la han? spuse Ivan Fiodorovici şi-i povesti cum se mtîlnise acolo cu Grigori Grigorievici.

— Cine mai ştie! răspunse mătuşică-sa, după ce stătu să cîntarească în sinea ei, un timp, cele ce-i povestise nepotul. S-ar putea, la urma urmei, să nu *e un netrebnic. N-are decît jumătate de an, ce-i drept, de cînd a venit să stea ᵃici, prin părţile noastre; într-un răstimp atît de scurt n-ai cum cunoaşte ce soi de om e cineva. De mămucă-sa. bătrîna, am auzit că-i tare cuminte femeie şi cică meşteră ca ea să pună castraveţi la murat, mai rar. Cică şi pe fetele ei le-a învăţat să ţeasă scoarţe frumoase de tot. Apoi dacă Storcenko ţi-a arătat Prietenie, precum spui, du-te la el de-l vezi. Poate-l mustră cugetul că s-a ţinut Ce rele pînă a îmbătrînit şi ţi-o da înapoi ce nu-i al lui. Poţi să iei droşca. da ᶜᵁʳn să nu. atîta numai că dracii de copii i-au smuls toate cuiele de la spate şi

r

«»i t
***N.* y.**

s-a cam desprins îmbrăcămintea de piele a scaunului. Am să-i spun Omelko, vizitiul, s-o prindă la loc ca lumea, peste tot.

— Dar la ce, mătuşica? Iau căruţa cu care te duci dumneata la vînătoare

Şi cu asta s-a încheiat convorbirea lor.

ti

IV

PRINZUL

Cînd a ajuns Ivan Fiodorovici în sat la Hortîşce, era pe la amiază şi l-a cam prins o sfială văzînd conacul de care se tot apropia în mersul căruţei. Casa boierească din Hortîrşce, lungăreaţă, avea acoperiş de şindrilă, nu de stuh, precum casele multora dintre moşierii din partea locului. în curte, două şuri cu acoperişele tot de şindrilă; porţile - de stejar. Ivan Fiodorovici era acum întocmai ca unul care, sosind la bal după ce s-a dischisit şi spilcuit, dă acolo cu ochii, oriîncotro ar privi, numai de lume şi mai fercheşă decît el. Din bună-cuviinţă în faţa unei asemenea gospodării, opri căruţa lîngă şuri şi porni prin curte spre casă pe jos.

— Ee, Ivan Fiodorovici! strigă burduhosul de Grigori Grigorievici cum îl zări; Grigori Grigorievici, trebăluind, umbla de colo pînă colo prin ogradă cu surtucul pe el, dar fără cravată la gît, fără vestă şi bretele. însă şi aşa, împuţinată, îmbrăcămintea tot îi împovăra, se vede, îmbelşugata zidire trupească, fiindcă era leoarcă de năduşeală. De ce mi-ai spus, vorbi mai departe stăpînul conacului, că vii la mine îndată, numai s-o vezi pe mătuşica dumitale, că iacă pîn-acum n-ai venit deloc!

După care, buzele lui Ivan Fiodorovici întîlniră din nou ştiutele perne ale obrajilor lui Grigori Grigorievici.

— în mare parte m-au ţinut treburile de-acasă... Eu, vă rog, am venit acum la dumneavoastră numai pentru cîteva minute, cu o chestiune...

— Cîteva minute? Nici gînd. Hei, băiete! şi, la strigătul voluminosului moşier, din bucătărie dădu

fuga spre el acelaşi băietan îmbrăcat căzăceşte. Ia spune-i lui Kasian să zăvorască poarta, auzitu-m-ai? da s-o zăvorască zdravăn, de nădejde! Şi caii dumnealui, ai boierului pe care-l vezi c-a sosit la noi, să-i deshame tot acu! Poftim în casă, Ivan Fiodorovici; cu arşiţa asta, apă s-a făcut cămaşa pe mine.

Intrînd în casă, Ivan Fiodorovici îşi hotărî să nu piardă vremea fără rost şi. oricît de sfios era el din fire. să spună de-a dreptul, fără ocol, cele ce avea de spus.

— Mătuşica a avut onoarea... adică mi-a vorbit despre cum că un act de danie lăsat de răposatul Stepan Kuzmici...

Nici nu se poate închipui oţărîrea ce năpădi, la aceste cuvinte, imens ucalata faţă a lui Grigori Grigorievici.

Zău de te-aud! se plînse gazda. Că. să-ţi mărturisesc, mi-a intrat odată
• urechea stingă un gîndac. Prin casele afurisiţilor de ruşi, de murdare ce-s,
nrăsesc gîndacii cu nemiluita. Ce chin a fost atunci pe capul meu, nimeni,
ricît de strălucit condei ar avea, n-ar fi în stare a descrie. Uite-aşa mă gîdila şi
mă gWila în ureche! M-a scăpat de suferinţe o babă cu leacuri de-ale ei,
ţărăneşti-..

Ce voiam să vă spun? se încumetă Ivan Fiodorovici să-i taie vorba, văzîndu-l că-şi pusese în gînd cu tot dinadinsul să împingă conversaţia pe alt făgaş. Testamentul răposatului Stepan Kuzmici pomeneşte, ca să zic aşa, despre un act de danie, un înscris... potrivit căruia, vă rog, mie mi se cuvine...

— Ştiu, astea mătuşica dumneavoastră vi le-a vîrîrt în cap, şi a izbutit! Da-s minciuni goale, zău minciuni! N-a făcut unchiu-meu nici un fel de act de danie nimănui. Chiar dacă testamentul pomeneşte, e drept, despre un act de danie, un înscris adică - unde-i actul acela? Nu mi l-a arătat nimeni niciodată. Vă spun asta, fiindcă vă doresc sincer binele. Zău că-s minciuni!

Ivan Fiodorovici tăcu, întrebîndu-se în sinea lui de nu cumva într-adevăr cele ce-i spusese mătuşică-sa nu erau numai închipuiri de-ale ei. Iar Grigori Grigorievici:

— Iată că vin mamaia şi surorile mele! Vă să zică, masa-i gata. Hai, să trecem şi noi dincolo!

Şi, spunînd acestea, îl luă de braţ pe Ivan Fiodorovici trăgîndu-l într-o cameră alăturată, unde-i aştepta masa pusă cu gustările şi votca.

Tot atunci pătrunseră în acea cameră o bătrînică scundacă - leit o cafe-tieră cu bonetă dantelată - şi două domnişoare: una bălăioară, alta bruneţică. Ivan Fiodorovici, ca un tînăr domn bine crescut ce se afla, se duse mai întîi la bătrînă, de se înclină în faţa ei aşteptînd-o să-i întindă mîna. şi abia după asta se înturnă către cele două domnişoare.

— Mamaie, dumnealui e vecinul nostru, Ivan Fiodorovici Şponka! spuse Grigori Grogorievici.

Bătrînică se uita ţintă la Ivan Fiodorovici sau poate că nu se uita, numai se Scea, aşa o fi fost privirea ei. De altcum, nimic nu era în privirea aceasta decît o nesfîrşita bunătate. Ai fi zis că mamaia sta gata să-l întrebe: castraveţi, c"e sute pus-aţi dumneavoastră la murat, să aveţi pe la iarnă? Dar îl întrebă numai:

— Votca v-aţi luat-o?

— Mamaie, dumneata încă nu te-ai trezit pesemne de-a binelea din somn, e necăji Grigori Grigorievici. Cine-l mai întreabă pe un musafir de şi-a băut °tca sau nu? Dumneata zi numai: poftim! C-am mai luat-o sau nu, asta-i

treaba noastră. Ivan Fiodorovici, mă rog frumos: votculiţă de-asţa cu **ţintan** ori sadea - ce preferi? Ivan Ivanovici. dar tu ce-mi stai degeaba?

Punînd această întrebare, Grigori Grigorievici se răsucise privind îndără iar Ivan Fiodorovici îl văzu atunci pe Ivan Ivanovici venind mai aproape *1* masa pe care se aflau gustările, şi îuă aminte că Ivan Ivanovici pună surt lung de tot în poale şi un uriaş guler scrobit, care-i acoperea cu totul cea aşa încît capul îi şedea în gulerul acesta ca într-o droşcă.

Ivan Ivanovici se apropie de masă frecîndu-şi mîinile, luă un păhăruţ i privi gospodăreşte, să nu fie murdar cumva, îşi turnă, înălţă păhăruţul în zar[] să-l privească din nou şi după asta şi-l deşertă dintr-o dată în gură, dar nu înghiţi votca, mai întîi îşi clăti gura cu ea colea, frumuşel, abia mai pe urmj dîndu-i drumul la vale pe gît şi, apucînd a îmbuca repede cîteva ghebe murate şi o bucăţică de pîine, se întoarse cu faţa spre Ivan Fiodorovici:

— Nu cumva cu domnul Şponka, cu Ivan, va să zică, Fiodorovici, au cinstea să vorbesc?

— întocmai, vă rog, răspunse Ivan Fiodorovici.

— Foarte mult v-aţi schimbat dumneavoastră faţă de vremea cînd vă ştiam. Că - urmă Ivan Ivanovici - doar eu vă ţin minte de pe vremea cînd eraţi numai atîtica (şi-i arătă cît, desfăcînd degetele şi pogorînd palma cam la trei sferturi de metru de la podele în sus). Răposatul dumneavoastră tătucă, odihnească-l Dumnezeu în cereasca-i împărăţie, mai rar om ca el. Harbuji şi zămoşi cum avea el întotdeauna în grădină la el, azi nicăieri n-o să mai vedeţi. Şi, trăgîndu-l

deoparte pe Ivan Fiodorovici, îşi urmă vorba aşa: Iacă şi-aici. bunăoară: au să vă dea şi ăştia zămos. Da zămos e acela? Nici nu-ţi vine a cata la el! Mi-ţi crede, nu mi-ţi crede, onorate domnule, dară la tătuca dumneavoastră harbujii (şi spunînd aceste, Ivan Ivanovici îşi luase o înfăţişare conspirativă, totodată desfăcînd larg braţele, de parcă voia să cuprindă cu ele trunchiul unui copac gros) zău de nu erau, uite-atîta!

— la să poftim la masă, de-acum! zise Grigori Grigorievici, luîndu-l la braţ pe Ivan Fiodorovici.

Trecură cu toţii în sufragerie. Grigori Grigorievici, aşezîndu-se în capul mesei unde era locul lui de totdeauna, îşi prinse la gît un şervet uriaş, din pricina căruia semăna acum cu unul dintre acele glorioase personaje ce se vad zugrăvite pe firmele bărbierilor. Roşind. Ivan Fiodorovici se aşeză pe scaunul ce-i fusese arătat: faţă-n faţă cu domnişoarele; iar Ivan Ivanovici, nepregetînd să se lase repede pe scaunul de lîngă Ivan Fiodorovici, se bucura din suflet ca va avea cui face parte de bogăţia cunoştinţelor lui de tot felul.

Uitîndu-se la Ivan Fiodorovici, căruia valetul - un ţăran pus să servească la masă, îmbrăcat într-un frac cenuşiu cu petice negre - tocmai atunci n întinsese tava, bătrînica spuse:

— Ivan Fiodorovici. v-aţi păcălit c-aţi luat tîrtiţa. Asta-i curcă. Luaţi ntf bine spinare.

:«

of*

Mamaie, dar nu ţi-a cerut nimeni să-l sfătuieşti! se necăji din nou rj Grigorievici. N-avea grijă, ştie musafirul şi fără dumneata ce să ia. Ivan dorovici. luaţi aripioara de colo; şi pipota! Da de ce-ai luat aşa de puţin? Ia un copan! Dar tu, mă ăsta cu tava, ce stai de căşti gura? Roagă-te de j mneau" *n 8enera" mielule! Aşa. Acu zi: „Ivan Fiodorovici, luaţi şi un

c Ivan Fiodorovici, luaţi şi un copan! răcni valetul punîndu-se în enunchi, fără să lase tava din mîini.

Mai trecînd o vreme, Ivan Ivanovici se aplecă spre Ivan Fiodorovici şi-i «nuse cu glas scăzut, strîmbînd din nas:

Hm, ce curcă şi asta! Păi, curcă-i asta, de dat la masă? La mine să vedeţi curci! Oricare din ele, încredinţare vă dau, e de zece ori mai grasă ca asta. Mi-ţi crede, nu mi-ţi crede, domnul meu, da ţi se şi întoarce cînd le vezi cum umblă ele încoace şi-ncolo în ogradă la mine, aşa-s de grase!...

— Ivan Ivanovici, lasă minciunile! făcu Grigori Grigorievici, după ce trăsese puţintel cu urechea.

Ivan Ivanovici, netulburat, ca şi cum nu auzise ce-i spusese gazda, îi povesti mai departe lui Ivan Fiodorovici:

— Ce să vă mai spun: anul trecut, cînd le-am trimis la Gadeaci de vînzare, mi se dădea pe ele cîte cincizeci de copeici bucata. Dar eu n-am vrut numai atît.

— Ivan Ivanovici, ţi-am mai spus, lasă minciunile! făcu iarăşi Grigori Grigorievici şi de data asta, ca să fie mai bine înţeles, rosti vorbele silabă cu silabă, mai tare ca înainte.

Ivan Ivanovici, de parcă nu-l privea pe el ceea ce spusese Grigori Grigorievici, îşi urmă vorba tot atît de netulburat, numai că mult mai încet:

— întocmai cum v-am spus, domnul meu: n-am vrut să primesc. Nici un alt moşier din Gadeaci nu are... r"-

— Ivan Ivanovici, eşti un mare prost, şi-atîta tot! spuse Grigori Grigorievici ridicînd glasul. Că doar Ivan Fiodorovici, care ştie toate astea mai bine decît line, bine-nţeles că n-o să ţe creadă.

La asemenea afront, Ivan Ivanovici se supără foc, tăcu şi se apucă să înfulece cît şapte, deşi curca din care ospăta nu era tot atît de grasă cît acele la care, cînd te uiţi ţi se-ntoarce.

O bucată de vreme nu mai spuse nimeni nimic, nu se mai auziră decît cuţitele sunînd în farfurii, sau lingurile; mai tare decît orice se auzi cum sugea Grigori Grigorievici un os de miei. cu măduvă.

Tăcu Ivan Ivanovici cît tăcu şi apoi, scoţîndu-şi capul la iveală din droşca Şuierului, se răsuci iarăşi către Ivan Fiodorovici, întrebîndu-l:

Citit-aţi dumneavoastră cumva acea carte ce se numeşte *Călătoria lui Ofobeinikov spre locurile sfinte*n*t* E o adevărată îneîntare a sufletului şi ,. atare a mnt- Unde mai vezi astăzi să se tipărească asemenea cărţi?! •ta-mi pare rău numai, că nu m-am uitat să văd din ce an o fi. !

r

Auzindu-se întrebat despre o carte, Ivan Fiodorovici se apucă să culeg cu pîine, foarte zelos, sosul din farfuria lui. **

— E de-a dreptul uimitor, domnul meu, cînd stai şi te gîndeşti: om *A* rang obişnuit, ca mine sau ca dumneavoastră, să calce el toate locut acelea... Peste trei mii de verste, domnul meu! Peste trei mii de verste;

Hotărît lucru, îi hărăzise lui aşa dintru-nceput Cel-de-sus să poată ajunge pîn-în Palestina

şi la Ierusalim.
— Adică, ziceţi c-a fost şi la Ierusalim? întreabă Ivan Fiodorovici care, încă pe cînd era în armată, aflase multe şi mărunte despre Ierusalim de la vistavoiul său
— Ce-aţi spus, Ivan Fiodorovici? întreabă din celălalt capăt a! mesei Grigori Grigorievici.
— Eu, va să zică, făceam observaţiunea precum că departe mai sînt unele ţări pe lumea aceasta, răspunse Ivan Fiodorovici, cu adîncă mulţumire că fusese în stare să rostească pînă la capăt o frază atît de lungă şi grea.
— Nu-l crede, Ivan Fiodorovici! făcu Grigori Grigorievici, neauzindu-i bine vorbele. Numai minciuni înşiră.
Din una-n alta, masa se-ncheiase. Cum avea obicei totdeauna după ce se ridica de la masă, Grigori Grigorievici se duse în cameră la el, să mîne puţintel porcii la jir; iar musafirii, poftiţi de stăpîna casei, adică de bătrînică, şi de domnişoare, le însoţiră pe toate trei în salonaş, unde, ca prin farmec, masa pe care, înainte să treacă în sufragerie, o lăsaseră cu ce mai rămăsese din gustări şi din votcă, se preschimbase, cît lipsiseră ei, într-o masă acoperită de farfurioare cu tot soiul de dulceţuri şi de talere cu vişine, cu felii de pepene galben sau verde.
Se cunoştea bine că Grigori Grigorievici nu mai era de faţă. Bătrînică, dintr-o dată dezlegîndu-i-se limba, se-apucă a da în vileag o mulţime de secrete despre făcutul pistilului şi pusul perelor la uscat. Pînă şi domnişoarele prinseseră glas; atît numai că bălăioara care să tot fi avut, pe cît arăta, douăzeci şi cinci de ani, cu şase mai puţin decît soră-sa, era mai tăcută de felul ei.
Dar cel mai mult şi mai cu spor din toţi, lui Ivan Ivanovici îi mergea gura acum. Nemaipurtînd grijă c-o să-i taie vorba cineva sau c-o să-l încurce înadins, vorbi Ivan Ivanovici şi despre castraveţi, şi despre pusul cartofilor în pămînt şi-apoi a cugetat cu glas tare cum că halal ce oameni cu scaun la cap se aflau în vechime - nici la degetul ce! mic nu le stau cei de azi! - şi că lumea pe ce merge se tot deşteaptă, de ajunge să născocească fel de fel d[e] năstruşnicii. Pe scurt, Ivan Ivanovici făcea parte din cei cărora le place să se pună la vorbă şi - cea mai mare mulţumire a lor fiind să-şi petreacă timpul cu astfel de taifasuri întru desfătarea sufletului - apoi cînd se pornesc, îţi înşira cîte-n lună şi-n stele. Dacă se vorbea cumva despre chestiunile înalte ale moralităţii, Ivan Ivanovici, spunîndu-şi părerea, ofta uşurel după fiece cuvin şi clătina din cap; cînd se înturna convorbirea la cele pămînteşti, la rosturi

,. „ₒspodărie, odată-şi scotea la iveală capul din droşca gulerului şi căta la din juru-i cu atîta însufleţire, încît ţi se părea că poţi citi pe faţa lui şi cum
°[e] buie făcut cvasul de pere, şi ce mari erau pepenii despre care spunea el, şi
[If] grase gîştele ce mişunau în ograda lui.
[C] Cu mare greutate şi abia spre seară izbuti Ivan Fiodorovici, in cele din rmă, să-şi ia rămas-bun de la ai casei. Cu toată firea lui moale şi cu toate că «dele. poftindu-l stăruitor să-şi petreacă noaptea la Hortîşce la conac, nu
Li voiau să-i dea drumul, nestrămutată rămase hotărîrea lui de a pleca, şi
plecă.

MATUŞICAI ÎI DĂ ÎN GÎND ALTCEVA

— Ei, ce-ai făcut? L-ai dus, ai scos înscrisul din mîna hoţului de moşneag? De la poartă îl luă cu această întrebare mătuşica, după ce timp de ore în
şir se perpelise aşteptîndu-l în cerdac, iar apoi, auzind în cele din urmă căruţa, nu se mai putuse stăpîni şi dăduse fuga la poartă.
— Nu, mătuşica! îi răspunse Ivan Fiodorovici coborînd din căruţă. Grigori Grogorievici nu are nici un fel de înscris.
— Şi tu l-ai crezut! Spune minciuni, procletul! Nu dau eu o dată peste el, c-apoi las, de nu l-oi snopi în bătaie cu mîna mea. Oho, scot eu atunci untul din el! Dar mai întîi, nu-i vorbă, va să-l întrebăm pe notarul nostru: n-o fi chip cumva, dacă-l dăm în judecată pe Storcenko, să-i smulgem hîrtia... Dar acum nu asta. Ia zi, cum ţi-a fost acolo? Masa - bună?
— Bună... Chiar tare bună, mătuşica.
— Şi ce bucate s-au dat? Ia să-aud. Că baba, o ştiu eu meşteră în mîncăruri.
— Papanaşi s-au dat, mătuşica. Cu smîntînă. Şi ostropel de porumbei umpluţi cu...
— Da curcă cu prune uscate, nu? întrebă mătuşica, fiindcă şi ea era foarte "scusită la

făcut mîncare.
Ba da, şi curcă a fost!... Domnişoarele, surorile lui Grigori Grigorievici - tare frumoase, mai ales cea bălăioara.
— Aha! făcu mătuşica şi se uită ţintă la Ivan Fiodorovici care, pe dată roşind, lăsă ochii în jos. Ei îi şi dăduse prin minte un alt gînd. îşi iscodi nepotul, dornică să afle ce-i trebuia ei: Ia să te-aud! Cum i-s sprîncenele?
E bine să arăt că, dintotdeauna. pentru mătuşica frumuseţea femeii sta ai înainte de orice în sprîncene.
- Serile în cătunul de lingă Dikanka • Mirgorod
221
s — Sprîncene întocmai cum mi-ai istorisit că le aveai dumneata, mătusj -rogu-te, în tinereţe. Şi obrazul presărat tot cu pistrui mărunţi. *
— Aha! făcu ea din nou, mulţumită de această comparaţiune, măcar cj i Ivan Fiodorovici nici prin gînd nu-i trecuse să-i răspundă aşa, ca să-i facj u compliment. Şi rochie, ce fel purta? Da nu, că unde mai afli azi materie bun" trainică, bunăoară cum e chiar cea din care mi-am făcut eu capotul care-l ve Dar nu asta. Ei, şi-atunci i-ai şoptit una, alta?
— Adicăte cum... Eu, mătuşica, vă rog? Ori poate-ţi închipui că...
— D-apoi ce? Ce vezi de mirare într-asta? Aşa a lăsat Dumnezeu! Poate vi-i scris să vă luaţi.
— Mătuşica, nu ştiu de ce-mi spui asemenea... înseamnă că nu m-j cunoşti deloc...
— Iacătă na, i-a sărit ţîfna! *„Ce mai copil*[12]*,* îşi zise ea. Nu ştie nimic. Trebuie pus să mai stea cu ea împreună, să se deprindă unul cu celălalt!"
După care, se duse să dea un ochi la bucătărie, lăsîndu-l pe Ivan Fiodorovici singur. Din acea clipă însă, nu mai avu în minte altceva decît să-şi vadă însurat cît mai grabnic nepotul, şi ea să dădăcească nepoţei. Nu-i mai stătu gîndul, din acea clipă, decît la sumedenia de treburi ce vor fi de făcut cînd vor începe ca mîine pregătirile de nuntă, şi de-aceea se cunoscu îndată că dădea zor cu treburile casei şi mai şi ca înainte, măcar că treburile acestea mergeau acum mai mult rău decît bine. Cînd bunăoară făcea vreo plăcintă. pentru că ea făcutul plăcintelor mai niciodată nu-l lăsa în seama bucătăresei, i se întîmpla, şi nu rareori, să uite de sine, şi, închipuindu-şi că se-nvîrte prin preajmă-i unul din nepoţei, care o roagă să-i dea şi lui o bucăţică, lua, furată de gînduri, cea mai ispititoare din bucăţi şi întindea mîna în gol în jos, iar cîinele din curte, bucuros de asemenea pleaşcă, îi şi înhăţa atunci din mîna bunătate de plăcintă, pornindu-se a clefăi zgomotos şi risipind pe loc visarea mătuşicăi, ispravă pentru care totdeauna se pomenea bătut zdravăn cu cociorva. Ajunsese că nu-i mai ardea nici măcar de acele îndeletniciri care erau marea ei plăcere, aşa încît se lăsase de vînat, mai ales de cînd, odată, pe cîmp. în loc de potîrniche, împuşcase o stancă, ruşine ce nu mai păţise pînă atunci niciodată.
în slîrşit, la patru zile după una ca asta, numai ce se pomenesc cei din Vîtrebionki cu droşca scoasă din şură în ogradă. Dis-de-dimineaţă Omelko grădinar el şi paznic, dar şi vizitiu, se-apucase a tot bate cu ciocanul prinzîtw la loc în ţinte îmbrăcămintea de piele a spătarului droştei şi toată vremea trebuia să alunge cîinii, care se adunau întruna să lingă roţile de unsoare Socot de a mea datorie să dau ştire din vreme cititorilor cum că acea droşc;i era nici mai mult. nici mai puţin droşca cu care călătorise odinioară strămoşul nostru al tuturor, Adam; drept aceea, de v-o arăta vreodată cineva o altf droşca veche, zicînd despre ea că ar fi fost a lui Adam. apoi să ştiţi c*; minciună gogonată şi că. neîndoielnic, droşca de care va zice acela nu-i dec
f isificaţiune. Cum de-o fi scăpat nerisipită cealaltă, cea adevărată, de urgia li nimeni nu ştie. O fi fost în arca lui Noe şi vreun şopru anume de
P?"oostit droşca. Păcat că n-am cum o descrie cititorilor amănunt cu amănunt, 3 sa şi-o poată închipui, de parcă ar vedea-o aievea. Dar toţ îmi voi îndeplini *Ci* astă îndatorire, dacă voi spune că Vasilisa Kaşporovna era încîntată de *1* ructura numitei droşti şi că niciodată nu-şi ascundea părerea de rău că s-a 0,oda rădvanelor de demult, din vechime. Îi plăcea foarte şi cum fusese roita ea, droşca, din capul locului, cam într-o rîna, adică latura dreaptă enjnd mult mai sus decît cea stîngă, pentru că, spunea mătuşica, în felul acesta cei nalţi de stat numai bine pot urca în trăsură pe-o parte, iar cei mărunţei, pe cealaltă. Era o droşca încăpătoare, intrau în ea cinci inşi putinţei la trup, alături de încă trei din ceilalţi, cît mătuşica.
pe la nămiez, Omelko, mîntuind de robotit la îmbrăcămintea spătarului, scoase din grajd trei cai, tustrei nu cu mult mai tineri decît droşca, şi, întinzînd pe ei nişte hamuri de sfoară, îi puse, înhămaţi în linie, la măreaţa trăsură boierească. Ivan Fiodorovici şi mătuşica urcară în droşca, el pe stînga, ea pe dreapta şi vizitiul dădu bici cailor. Pe drum, toţi ţăranii cum vedeau de departe asemenea faeton (că mătuşica rar lua droşca, umbla mai mult cu căruţa) se opreau din mers cuviincioşi, îşi scoteau cuşmele din cap şi făceau plecăciune adîncă.
Peste vreo două ore, trase droaga în faţa conacului - socot că nici nu mai e nevoie să spun al cui conac: al lui Storcenko. însă Grigori Grigorievici nu era acasă. în sufragerie se iviră după un timp, ca să-i primească pe musafiri, numai bătrînica şi domnişoarele. Cu mers falnic pornind a străbate odaia spre ele şi apoi oprindu-se şi scoţînd cu multă dibăcie un picior înainte, mătuşica vorbi răspicat şi tare:
— Foarte mă bucur, stimată doamnă, că am onoarea să vă prezint personal respectele mele.

Totodată, îngăduiţi-mi a vă aduce mulţumiri pentru primirea ce-aţi făcut-o nepotului meu Ivan Fiodorovici, care, povestindu-mi-o, n-a avut decît cuvinte de laudă. Pe cîmp, în timp ce ne apropiam cu trăsura de sat, am văzut holdele de secară - foarte frumoasă-i secara dumneavoastră, doamnă! V-aş ruga să-mi spuneţi, dacă binevoiţi: cîte clăi scoateţi la hectar?
După aceasta, veniră la rînd tradiţionalele săruturi de bine-ne-am-întîlnit. Cînd, în cele din urmă, trecură cu toţii în salonaş şi se aşezară, porni a vorbi stăpîna casei, bătrînica:
— în privinţa hrişcăi nu vă pot da un răspuns, Grigori Grigorievici vede •icum de treburile acestea. Eu de mult nu mai ştiu de ele: dac-am îmbătrînit! Pe vremuri cîndva. ţiu minte, hrişcă la noi creştea naltă pînă la brîu; azi, ştie u°mnul ce-o mai fi. Măcar că altmintrelea cică toate ar merge tot mai bine.
Şi spunînd aceste vorbe, oftă bătrînica. Iar în oftatul acela al ei, cine i l-ar 1 Neuitat cu luare-aminte, ar fi desluşit suspinul bătrînului veac al optsprezecelea.
— Am auzit, stimată doamnă, că scoarţele ţesute de fetele dumneavc sînt deosebit de frumoase, spuse Vasilisa Kaşporovna şi cu aceste vorbe zg" dări coarda cea mai simţitoare a inimii bătrînicăi. Pe dată se însufleţi babm de parcă nu mai era tot ea, şi, începînd să-i umble gura ca moara, dan lămuriri peste lămuriri: cum se vopsesc sculurile de tort, cum se cuvine pregăti din vreme firul pentru ca treaba să iasă bine. De la scoarţe, curînd-ci, rînd convorbirea trecu la muratul castraveţilor şi la uscatul perelor. Pe scun în mai puţin de o oră, cele două doamne ajunseră a tăifăsui între ele, de parc; se cunoşteau de cînd lumea. Şi tot înşirîndu-i cîte şi mai cîte bătrînicăi, VasiljSa Kaşporovna îşi scăzuse glasul atît de mult, încît, de la o vreme, Ivan Fiodorovici nici n-o mai putea auzi ce spunea.
— N-aţi vrea să mergeţi să vedeţi scoarţele? întreabă mai pe urmă bătrîna ridicîndu-se de pe scaun.
Domnişoarele şi Vasilisa Kaşporovna se ridicară şi ele ca s-o urmeze în camera fetelor, să vadă scoarţele. Mătuşica însă, făcîndu-i semn lui Ivan Fiodorovici să nu vină şi el, şopti ceva cu bătrîna.
— Maşenka, îi spuse atunci bătrîna domnişoarei bălăioare, rămîi cu dumnealui, staţi de vorbă, să nu-i fie urît singurel.
Şi domnişoara cea bălăioară, aşezîndu-se pe marginea divanului, nu mai plecă şi ea. Ca pe ghimpi stătu de-aici înainte Ivan Fiodorovici pe scaun, roşind întruna şi lasînd ochii în jos; iar domnişoara, s-ar fi zis, habar n-avea de nimic, privea cu stăruinţă ferestrele, pereţii, ori se uita cum fugea sperioasă pe sub scaune de colo-colo pisica.
Luîndu-şi cît de cît inima-n dinţi, Ivan Fiodorovici voi să spună ceva, să lege vorba; dar, ca un făcut, nu-i veni pe limbă nici un cuvînt. Nu-i trecea prin minte nici un gînd. Tăcerea ţinu aşa vreun sfert de ceas. Domnişoara şedea mereu acolo, pe marginea divanului.
In cele din urmă Ivan Fiodorovici, îmbărbătîndu-se rosti cu glas tremurat:
— Vara, duduie, sînt aşa multe muşte!
— Grozav de multe, răspunse domnişoara. Frate-meu înadins a luat guma de la o botină veche de-a mamaiei, de-a făcut din ea plesnitoare, şi le omoară; dar ele tot grozav de multe rămîn.
După asta, din nou tăcere. Ivan Fiodorovici nu mai izbuti nicicum să găsească ceva de spus.
în cele din urmă stăpîna casei, bătrîna, se întoarse în salonaş dimpreună cu mătuşica şi cu cealaltă domnişoară, oacheşa. Mai vorbi Vasilisa Kaşporovna despre una, alta, apoi îşi luă rămas-bun de la bătrîna şi de la domnişoara oricît o pofteau ele întruna să rămînă şi peste noapte. Bătrîna şi cele doua domnişoare îşi petrecura atunci musafirii pînă în curte, în capul scărilor, Ş1 statură mult timp acolo, făcînd necontenit plecăciuni spre mătuşica şi spre

ltul ei care, din droşcă, îndepărtîndu-se, îşi tot aruncau privirile îndărăt
g ivan Fiodorovici, îl întrebă pe drum mătuşica, ce-ai vorbit cu Măria •gorievna, cît ai stat cu ea în patru ochi?
Ţare la locul ei şi tare bine crescută fată! răspunse Ivan Fiodorovici.
Ascultă, Ivan Fiodorovici, ia hai să vorbim noi ceva sărios. Eşti, slavă notnnului. om e treizeci şi opt de ani. Grad în armată ai măricel. Ţi-a sosit temea să te gîndeşti de-acu şi la moştenitori! Nu se mai poate, trebuie să te
însori.

— Cum să,.. mătuşica! strigă Ivan Fiodorovici, înspăimîntat. Cum adică, să mă-nsor! Nu, vă rog, mătuşica, fă-ţi milă... Habar n-am ce-aş face cu o nevastă...
— Te-nveţi, Ivan Fiodorovici, te-nveţi, îi răspunse mătuşica zîmbind, iar în sinea ei: *„Ce mai! Copil şi gata!*[13], nimic nu ştie din ce-i pe lume". Şi-şi urmă vorba cu glas tare aşa-. Află, Ivan Fiodorovici, că mai bună soţie decît Măria Grigorievna nu ţi-ai putea găsi alta. Şi mai pune că-ţi şi place de ea. Am conversat cu bătrîna despre multe în privinţa asta. Ea s-ar bucura foarte, să te aibă ginere; e adevărat, încă nu ştim ce-o să spună coţcarul de Grigori Grigorievici. Da nu ne potrivim noi la el; numai să-i treacă prin cap cumva să nu dea fetei zestrea ce ţi se cuvine ţie, şi-l dăm în judecată...
între aceste, droşca sosise în dreptul conacului din Vîtrebionki, iar mîrţoagele de cai dintr-o dată iuţiseră pasul, simţind ieslea pe-aproape.
— Ian ascultă, Omelko, lasă caii mai întîi să răsufle în tihnă, nu-i duce la adăpat cum îi deshami! Că-s încinşi! porunci mătuşica pogorînd din trăsură. Şi apoi îşi urmă vorba către nepotu-său: Uite, Ivan Fiodorovici, ia şi te mai gîndeşte colea, pe îndelete, la ce ţi-am spus. Eu dau fuga la bucătărie, că, plecînd, am uitat să-i poruncesc Solohăi cina, şi ea, păcătoasa, parcă văd că nici nu s-a gîndit.
Ivan Fiodorovici sta însă locului, neclintit, de parcă picase trăsnetul pe el. Ce-i drept, Măria Grigorievna e o domnişoară foarte drăgălaşă; dar - să se-nsoare cu ea!... 1 se părea atît de ciudat, atît de nefiresc lucrul acesta, încît îl prindea frica numai cît îi trecea prin minte asemenea treabă. Să se însoare!... Dar ce noimă? N-o să mai fie singur atunci în camera lui, şi Pretutindeni, oricînd - cu nevasta după el!... Şi cu cît mai mult se afunda în astfel de gînduri, cu atît mai năvalnică era năduşeala ce-i scălda faţa.
Se vîrî în aşternut mai devreme ca de obicei, dar, oricîtă osteneală îşi dădu, nici că izbuti să adoarmă. Pînă la urmă totuşi somnul, jinduitul leac al °ricăror zbuciumuri sufleteşti, îi veni; dar ce somn! De cînd se ştia pe lume nu ")ai văzuse Ivan Fiodorovici asemenea vise dezlînate, de neînţeles. Ba parcă se acea ca tot ce era în prejmă-i începea deodată să se învîrtească şi să vîjîie, şi ca el fugea, fugea de mînca pămîntul... şi simţea că-l lasă puterile... Numai Ce-I înşfacă cineva de ureche şi smuceşte. „Au! Cine m-a luat de ureche?" -

„Eu: soţia ta!" îi răspunde un glas năprasnic. Şi-atunci el sărea ars din
Ba, adormind din nou, se visa însurat şi parcă toate lucrurile, în căscii unde locuia, arătau ciudate, ca nelumea: în camera lui, în loc de pat obişnn un pat mare cu două căpătîie. Pe un scaun alături, soţia. Ivan Fiodorovici simte stingherit; nu ştie în ce fel să se apropie de ea, ce să-i spună, şi-atun? bagă seamă că ea, la faţă, arată ca o gobaie din ogradă. întoarce capul asa într-o doară, în altă parte şi dă cu ochii de altă soţie care, şi asta, tot ca 0 gobaie la faţă. îşi mută privirea - încă o soţie, a treia. în spatele Iui - încă una L-au trecut toate răcoriîe. A fugit în grădina din spatele casei; în grădină, cald îşi scoate pălăria din cap, şi cînd colo: în pălărie, o nevastă. Curgea gîrlă năduşeala pe faţa lui. Vîră mîna în buzunar să-şi ia batista, să se şteargă - da în buzunar peste o nevastă; îşi ia alţii de bumbac din urechi - în ureche altă nevastă... Ori: visa că s-a apucat să sară într-un picior şi mătuşica, uitîndu-se la el, îi spunea, gravă: „Da, aşa se cuvine, sări, că de asta eşti acum om însurat". Face el un pas să se ducă iute spre mătuşică-sa, dar cînd colo nu-i nici o mătuşica, e o clopotniţă. „Cine trage aşa şi mă bălăbăneşte?" întreabă Ivan Fiodorovici cu glas plîngător. „Eu, soţia ta, eu te trag, eşti clopot" - „Ba nu, nu-s clopot, sînt Ivan Fiodorovici!" strigă Ivan Fiodorovici. „Ba clopot eşti", îi spuse colonelul reghimentului P. infanterie, că tocmai trecea atunci pe-acolo. Ori: deodată se făcea că soţia lui Ivan Fiodorovici nu era femeie, era un anumit soi de postav; intra Ivan Fiodorovici într-o prăvălie din Moghiliov, şi negustorul îl întreabă: „Ce fel de postav doriţi?" şi apoi îl sfătuieşte; „Luaţi nevastă, e cel mai la modă! Clasa-ntîi! Toată lumea îşi face acum surtuc de nevastă." Şi-i măsoară din val o bucată de nevastă. Ivan Fiodorovici ia bucata subsuoară, se duce cu ea la un ovrei pe care-l ştia, croitor. „Teaş! zice ovreiul. Proastă materie! Nu-ţi face nimeni surtuc din aşa ceva.
Şi de fiecare dată Ivan Fiodorovici răsărea din somn înspăimîntat, fără să mai ştie ce-i cu el. îl scăldau sudori reci.
Dimineaţă, cum se dădu jos din aşternut, numaidecît luă în mînă gromovnicul, că gromovnicul avea la sfîrşit şi o tălmăcire pe scurt a viselor, adăugată acolo de negustorul care i-l vînduse lui Ivan Fiodorovici şi care, făcînd acel adaos din mărinimie numai, cum rar fac alţi negustori, nu-i

ceruse totuşi un preţ mai mare. Dar nu găsi în Cheia viselor nimic, nici măcar ceva care să fi adus fie şi mai pe departe cu dezlînatul lui vis.
între aceste, în mintea mătuşicăi prindea tot mai mult viaţă un alt plan, cu totul nou, despre care veţi afla în capitolul ce urmează.
1832 -*